

ความเป็นมาของการฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร

การฟ้อนผู้ไทยในเรณูนคร เป็นวัฒนธรรมที่ลูกหลานชาวผู้ไทยเรณูนครได้สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ แล้วนำมาจัดแสดงในโอกาสสำคัญ ๆ ของอำเภอเรณูนคร ฟ้อนผู้ไทยยังถือเป็นสิ่งเชิดหน้าชูตาของจังหวัดนครพนมมานานปี การฟ้อนผู้ไทยในเรณูนคร ได้พัฒนามาตามลำดับ กว่าจะเป็นที่กระบวนท่าฟ้อนผู้ไทยเรณูนครคู่ชาย-หญิง ดังที่ปรากฏอย่างทุกวันนี้ พัฒนาการฟ้อนผู้ไทยเรณูนครอาจแบ่งเวลาได้เป็น 5 ขั้นตอน โดยอาศัยเกณฑ์จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตนับตั้งแต่การดำรงวิถีชีวิตของผู้ชายชาวผู้ไทยใช้ท่าฟ้อนเล่นกินเหล้า ฟ้อนลงช่วงฟ้อนเลาะตูป และชาวผู้ไทยคู่ชาย-หญิงฟ้อนรับเสด็จ ฟ้อนในเทศกาลประเพณีงานบุญ งานผ้าป่า งานกฐิน และฟ้อนต้อนรับแขกผู้มาเยือน อีกทั้งฟ้อนถวายหน้าพระที่นั่ง ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การฟ้อนผู้ไทยในอดีตกาล
- ขั้นตอนที่ 2 การจัดระเบียบท่าฟ้อนครั้งแรก พ.ศ.2498 ถวายการรับเสด็จหน้าพระที่นั่งฯ
- ขั้นตอนที่ 3 การปรับและเพิ่มท่าฟ้อนจาก 5 ท่าเป็น 9 ท่า ประมาณ พ.ศ.2499
- ขั้นตอนที่ 4 การเพิ่มท่าฟ้อนจาก 9 ท่าเป็น 12 ท่า ประมาณ พ.ศ.2514
- ขั้นตอนที่ 5 การเพิ่มท่าฟ้อนจาก 12 ท่า เป็น 16 ท่า โดยผนวกท่ามวยยวน ซึ่งต่อมาเรียกว่ามวยโบราณเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร ประมาณ พ.ศ.2520

ขั้นตอนที่ 1 การพ้อนผู้ไทยในอดีตกาล

ผู้วิจัยพบว่า ชาวผู้ไทยในอดีตมีการพ้อนเป็นสองลักษณะ คือ พ้อนรักษาโรคและพ้อนเล่น พ้อนรักษาโรคใช้ผู้หญิงพ้อนในพิธีเหยาเพื่อรักษาผู้ป่วย ปัจจุบันพิธีนี้ผู้วิจัยไม่สามารถสืบค้นได้ เนื่องจากหาคนเคยทำพิธีนี้ไม่ได้แล้ว เพราะนิยมนำผู้ป่วยไปรักษาในโรงพยาบาลแทนการรักษาแบบโบราณ

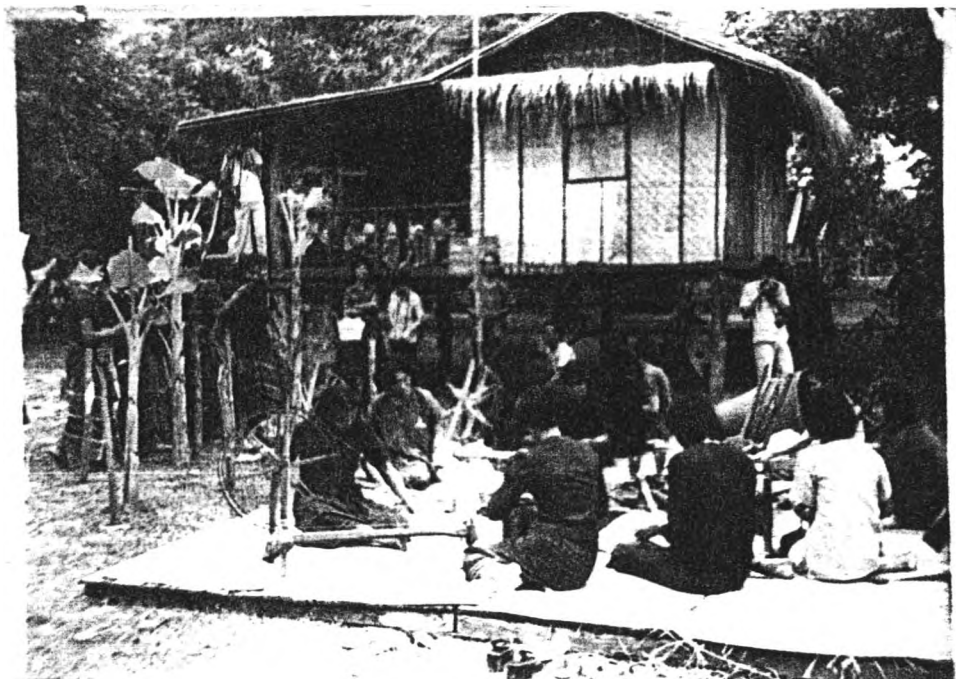
ส่วนการพ้อนเล่น เป็นการพ้อนที่สืบต่อมาจนถึงปัจจุบันสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ พ้อนเล่นกินเหล้า พ้อนลงข่วง และพ้อนเลาะตูป ดังจะได้พรรณาดังต่อไปนี้

1. พ้อนเล่นกินเหล้า

ในสมัยโบราณบรรพบุรุษ ชาวผู้ไทยเรณูนคร มักจะประกอบอาชีพทำนาทอผ้าและเดินทางไปค้าขายในที่ต่าง ๆ เมื่อมีเวลาเว้นว่างจากการทำงาน หรือหลังจากกลับมาจากการเดินทางไปค้าขาย ผู้ชายชาวผู้ไทยเรณูนครจะนัดหมายรวมตัวจับกลุ่มกัน "พ้อนเล่นกินเหล้า" หมายถึง ลังคมในสมัยโบราณของผู้ชายชาวผู้ไทยเมื่อจับกลุ่มกินเหล้าเกิดความคึกคอง จึงออกทำพ้อนรำโอดวอดกันอย่างสนุกสนาน บางครั้งผู้ชายชาวผู้ไทยจับกลุ่มกินเหล้ากันหลาย ๆ กลุ่ม เมื่อพ้อนไปตามถนนในหมู่บ้านแต่ละกลุ่มมาพบกันก็พ้อนประชันกัน กลองตุ้มและฆ้องฮาดของแต่ละกลุ่มเร่งตีจังหวะให้เร็วขึ้น ผู้พ้อนยังเกิดอารมณ์อีกเอิม ก็ออกทำทางพ้อนต่าง ๆ กัน ลักษณะท่าที่พ้อนจะใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น มือ แขน ขา เท้า เคลื่อนไหวอย่างอิสระไปตามภูมิปัญญาของแต่ละคนโดยออกทำเลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของสัตว์และพืชที่ได้พบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น กา นก ไก่ เลือ จระเข้และไบบะพรวัว เป็นต้น

2. พ้อนลงข่วง

ในวิถีชีวิตประจำวันของชาวผู้ไทยเรณูนคร หลังจากเสร็จสิ้นฤดูเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ในตอนเย็นพวกผู้หญิงชาวผู้ไทยมานั่งเข็นฝ้ายลงข่วงในลานบ้าน เพื่อเตรียมทอผ้า พวกชายหนุ่มชาวผู้ไทยที่หมายปองสาวบ้านใดจะรวมตัวจับกลุ่มพ้อนรำบ้าง เป่าแคนบ้าง เดินจับกลุ่มกันออกทำพ้อนรำไปตามจังหวะของเสียงดนตรีลัดเลาะไปตามหมู่บ้าน

ภาพที่ 1* ประเพณีไปคุยสาว เมื่อกลุ่มเพื่อนของผู้ชายเดินมาถึงหน้าบ้านของสาวที่ชายหนุ่มในกลุ่มหมายตาเอาไว้ ก็จะออกเสียงเออไอ้เสียงดนตรีและออกท่าพ้อนรำเป็นสื่อดึงดูดความสนใจของสาวที่หมายปองอยู่หน้าบ้าน เมื่อญาติของฝ่ายผู้หญิงออกปากเชื้อเชิญก็จะพ้อนเข้าไปในบ้านไปนั่งคุยเกี่ยวสาวที่นั้งปั่นฝ้ายลงช่วง จึงเรียกว่า "พ้อนลงช่วง" หมายถึง ผู้หญิงชาวไทยนั่งปั่นเส้นฝ้ายในลานบ้าน เพื่อเตรียมไว้สำหรับทอผ้า ผู้ชายชาวไทยจึงรวมกลุ่มออกท่าพ้อนไปเกี่ยวสาวในขณะที่นั่งปั่นฝ้ายลงช่วง¹

*ภาพที่ 1 สำเนาภาพโดย พจนมาลัย สมรรคบุตร ได้รับความอนุเคราะห์รูปภาพต้นแบบจาก ชัยปตินทร์ สาสีพันธ์ บ้านเลขที่ 117 หมู่ 1 ตำบลเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม วันที่ 26 ตุลาคม 2540

¹ลัมภาษณ์ รัชชี่ ธงยศ, อดีตพ้อนผู้ไทยขบวนแห่ต้นกัลปพฤกษ์ หน้าพระที่นั่งฯ วันอาทิตย์ที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2498, 6 พฤศจิกายน 2540.

3. ฟ้อนเลาะตบ

ประเพณีบุญบั้งไฟในเทศกาลงานบุญเดือนหก หมู่บ้านไครับเป็นเจ้าภาพต้องปลูกประรำให้รอบทั้งลานวัด วางระยะติดกันเป็นแถวรอบโบสถ์เว้นไว้แต่ช่องทางคนเดินเข้า-ออก ประรำนี้ ภาษาอีสานเรียกว่า "ผาม" หรือ "ตบ"

ภาพที่ 2* ฟ้อนผู้ไทยเลาะตบบุญ สร้างขึ้นด้วยไม้ ทางมะพร้าวและหญ้าคาปักเป็นลวด ๆ กว้างประมาณ 3 เมตร ด้านหน้าตกแต่งด้วยดอกไม้ ด้านหลังปิดทึบแล้วเอาไม้ไผ่ลับเป็นฟากยกพื้นให้สูงพื้นดินประมาณ 1 คอก สำหรับพระสงฆ์สามเณรนั่ง ชั้นล่างเป็นพื้นดิน แต่รองด้วยใบไม้ หญ้าฟาง หรือปุเสื่อ สำหรับพวกผู้หญิงแก่และสาวนึ่ง

*ภาพที่ 2 บันทึกภาพโดย พจนมัลย์ สมรรถบุตร หมู่ผู้ไทยเรณูนคร และตบเกี่ยวสาว ในงานจุลกฐินของชาวบ้านคำพอก ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร วันที่ 1 พฤศจิกายน 2540.

ในงานทำบุญบั้งไฟเดือนหกนี้ ในตอนเช้าจะมีสวดธรรมวัตร* ต่อด้วยถวายอาหารเช้าและเพล ชาวบ้านและแขกที่มาร่วมงานก็รับประทานอาหารในวัด ช่วงบ่ายเวลาประมาณ 15.00 น จะเริ่มงานด้วยการแบ่งคนไปรับพระสงฆ์นิมนต์ให้ไปที่ปูเสื่อไว้สำหรับอาสน์สงฆ์ ชาวบ้านที่มาด้วยจะนำเข้าไปปักในตूप พระสงฆ์และชาวบ้านทั้งชายและหญิงที่ได้รับเชิญจะต้องนำกลองมาตีแข่งประชันกันบ้านละ 1 คู่ บั้งไฟ 1 กระบอก เมื่อมาถึงพร้อมกันทุกหมู่บ้านแล้ว จะนัดประชุมหญิงชาย ชาวบ้านไปรวมที่วัด แล้วนำบั้งไฟ ออกมาหามแห่เวียนรอบโบสถ์หลายรอบ พวกผู้ชายแต่งตัวเป็นเพศต่าง ๆ บางคนก็แต่งเป็นตลกบ้าง เป็นรูปลามกบ้าง ออกท่าฟ้อนรำรำไปตามจังหวะของเสียงดนตรี ส่วนผู้หญิงไม่ว่าจะเป็นสาวหรือผู้เฒ่าจะนั่งดูขบวนแห่บั้งไฟอยู่ในตूप จะไม่ออกมาร่วมฟ้อนในขบวนแห่ด้วยเกรงว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ชายถูกเนื้อต้องตัว (ผิดผี) จึงไม่ให้ผู้หญิงฟ้อน ผู้หญิงจึงต้องเรียบร้อยสงบเสงี่ยม เก็บตัว นั่งดูอยู่ภายในตूप เมื่อแห่บั้งซึ่งไฟเสร็จแล้วจะนำบั้งไฟซึ่งมีความยาวประมาณ 3 วา ขึ้นไปเก็บไว้บนกุฏิในวัด เพื่อไม่ให้เด็กเล่นพวกผู้ชายที่แห่บั้งไฟต่างจะพากันออกท่าฟ้อนรำรำและกล่าวคำแข็ง** ไปตามหมู่บ้านเพื่อขอสุราเหล้าอุกิน เมื่อแต่ละกลุ่มออกท่าฟ้อนมาพบกันก็จะออกท่าฟ้อนรำเข้าหากัน กลองตุ้มและฆ้องฮาดจะตีเร่งจังหวะเร็วขึ้น จนทำให้ผู้ฟ้อนเกิดอารมณ์อีกเอิมออกท่าฟ้อนวาดแขนและขากันอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะหนุ่มชาวผู้ไทยที่มีฐานะดีเป็นพ่อค้าที่เรียกว่า "นายอ้อย"*** จะนั่งผ้าหางยาว ๆ (นั่งผ้าคล้ายโจงกระเบน) ออกท่าฟ้อนรำรำพร้อมกับลากผ้าหางไปรอบ ๆ

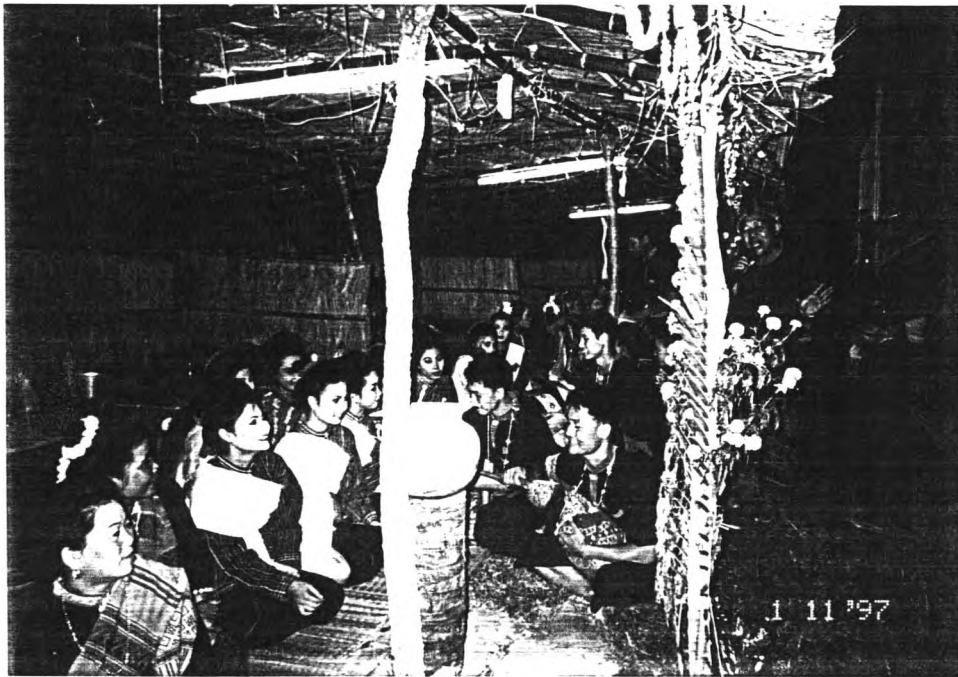
*ธรรมวัตร หมายถึง การสวดมนต์ทำนองธรรมคาของพระภิกษุสงฆ์ตามวัดต่าง ๆ

**คำแข็ง หมายถึง คำกลอนที่ออกสำเนียงเป็นภาษาพื้นเมืองอีสาน

***นายอ้อย หมายถึง พ่อค้าชาวผู้ไทยเรณูนครที่เดินทางไปค้าขายสินค้าในที่ต่าง ๆ

บริเวณที่มีลานกว้าง ๆ เพื่อเป็นการอวดสาว ๆ ท่าทางที่พ่อนจะเป็นท่าที่เลียนแบบ ท่าทางการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของสัตว์และพืช มักจะเป็นผู้ชายกลุ่มเดียวกันกับพวกพ่อนเล่นกินเหล้า

ในตอนค่ำเวลาประมาณ 19.00 น. เสียงหนุ่มและสาวเจรจาหยอกล้อกันเชิงแซ่ไปทั้งลานวัด มีทั้งเสียงขับแอ่วไอ้โลมสาวที่นั่งอยู่ในตบ

ภาพที่ ๓๓ ประเพณีการพ่อนผู้ไทยเลาะตบ จะมีผู้ชายผู้ไทยทั้งหนุ่มและแก่ มีทั้งโสดและไม่โสด จะตั้งขบวนเป็นกลุ่มเป่าแคน ส่วนหนุ่มที่ไม่เล่นดนตรีก็จะออกทำพ่อนवादลวดลายอย่างอิสระตามความถนัดของตนเอง จะเดินพ่อนเลาะตบบนญไปรอบวัดทุกตบ เพราะข้างในตบบนญ

ภาพที่ ๓ บันทึกภาพโดย พจนมาลัย สมรรถบุตร หนุ่มผู้ไทยเรณูนครเลาะตบเกี่ยวสาว ในงานจุลกฐินของชาวบ้านคำพอก ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร วันที่ 1 พฤศจิกายน 2540.

ล้วนแต่หนุ่มผู้หญิงสาว ๆ นั่งหันหน้าออกมาข้างนอกตบ บางคนก็มีรูปร่างหน้าตาสวย บางคนก็ขี้ริ้ว บางคนก็เป็นผู้ตีมีบรรดาคักดี บางคนก็เป็นชาวบ้านพลเรือนในหมู่บ้านผู้หญิงสาวหมู่บ้าน ๆ จะมีผู้หญิงแก่นั่งอยู่ข้างหลัง เพื่อดูแลไม่ให้ชายหนุ่มทำการล่วงเกินผู้หญิงสาว เมื่อหนุ่มพ้อนเลาะตบไปจนทั่วทุกตบแล้ว เกิดความพอใจสาวในตบไหนก็จะเข้าไปนั่งขับแอ้วคำแข็งบ้าง คำพญาเกี่ยวสาวบ้าง มีทั้งคำแข็งสุภาพและคำแข็งหยาบโลน

ศรีเวยยะกา ณ นครพนม ได้บันทึกคำแข็งที่สุภาพและหยาบโลนไว้ดังนี้

คำแข็งพ้อนเล่นกินเหล้า

<p>" . โอโอ ขอเหล้าเต็ดนำนายจ๊กโอ
ขอเหล้าโทนำนายจ๊กถ้วย หวานจ้วยจ้วย
เข้าปากหลานชาย เอามาหยายหลานชาย
ให้มันคู้ หยายคู้แล้วหลานแก้วสิลาไป</p>	<p>โอโอ ขอเหล้าขาวกับนายลักขัน
ขอเหล้าอุกินลักถ้วยหนึ่ง มันหวานอร่อย
ให้หลานชายกินเอามาแจกหลานชาย
ให้มันครบ แจกครบแล้วหลานจะลาไป</p>
<p>. โอโอ คันนายสิให้นายอย่าสูนาน
คันนายสิทานนายอย่าสูซ่า
ฟ้าวไปหน้าหาเพื่อนหลายเอือน</p>	<p>โอโอ ถ้านายจะให้อย่านาน
ถ้านายจะทานเหล้าอย่าซ่า
รีบไปข้างหน้าหาเพื่อนหลายบ้าน</p>
<p>. โอโอ คันนายบ่ให้ ข้อยบ่มีหนี
ตายเป็นผีสินำมาหลอก
ออกนอกบ้านสิหว่านดินน้ำ</p>	<p>โอโอ ถ้านายไม่ให้ ตัวข้าจะไม่ไป
ตายไปเป็นผีแล้วจะมาหลอก
ออกนอกบ้านก็จะกำดินโยนเข้าใส่</p>

คำเชิงฟอนผู้ไทยเลาะตบ

- .โอโอ สาวบ้านไต่เอ้มาใหม่ ๆ โอโอ สาวบ้านไต่แต่งกายมาใหม่ ๆ
เอ้มาใส่บ่าวใหญ่เมืองเว (เรณู) แต่งตัวมาอวดผู้ชายเมืองเว (เรณูนคร)
- .โอโอ สาวบ้านไต่พากันมาเบิ่ง โอโอ สาวบ้านไต่พากันมาดู
มาเบิ่งแบ้น อ้ายบ่มีเห็น มาดูของลับ ก็ไม่เห็น
มาเบิ่งเอ้น อยู่ในพกผ้า มาดูของลับ ช่อนไว้ในโล่รัง
มาเบิ่ง บัก พะว้าชะแล้วจั่งเมื่อ มาดูของลับ เสียก่อนจึงกลับบ้าน
- .โอโอ มาบ้านเฟิ่น บ่มาชื่อมาตี โอโอ มาบ้านคนอื่น ไม่เรียบร้อย
มานั่งเต็ง - - แป้ - แปด มานั่งทับของลับ - จนบี้
มานั่งเต็ง - - แป้ - แป้ มานั่งทับของลับ จนแบน
บั้นข้าวจี่ ตีต - อ้อนต้อน บั้นข้าวเหนียวมาติดห้อยที่ของลับ (ผู้หญิง)
บั้นข้าวกำ ตีต - อ้อนต้อน บั้นข้าวเหนียวดำ มาติดห้อยที่ของลับ (ผู้หญิง)
เอ้า! บั้นข้าวจี่ตีต - อ้อนต้อน บั้นข้าวเหนียวมาติดห้อยที่ของลับ (ผู้ชาย)
เอ้า! บั้นข้าวกำ ตีต-อ้อนต้อน ๆ บั้นข้าวเหนียวดำมาติดห้อยที่ของลับ (ผู้ชาย)
- .โอเฮาโอ เฮาอ้อ เฮาอ้อ คำขึ้นต้นเวลาจะกล่าวคำเชิง
ซี้ไก่อโปตีต - ผู้สาว กองซี้ไก่อตัวใหญ่ติดของลับผู้หญิง
ซี้ไก่อขาว ตีต - ผู้เฒ่า กองซี้ไก่อตัวสีขาวติดของลับผู้เฒ่า
ซี้ไก่อเฒ่า ตีต - ยาย....."² กองซี้ไก่อแก่ ๆ ติดของลับยาย.....

² ศรีเวยยะกา ณ นครพนม, บันทึกคำเชิง, (พิมพ์ตีต), หน้า 5.

จากคำซึ่งทั้งสองบทที่กล่าวมานี้ทำให้เห็นสภาพความเป็นชาวบ้านในการใช้ภาษาถิ่นเป็นคำซึ่งที่มีอักษรสัมผัสใช้คำอย่างตรง ๆ เพื่อเป็นสื่อดึงดูดใจให้สาว ๆ สนใจ และเป็นสื่อนำความรักให้หนุ่มสาวรู้จักมักคุ้นกันสืบไป เวลาประมาณ 21.00 น. จึงเริ่มแข่งขันตีกลอง จนถึงเวลาประมาณ 23.00 น. ก็สิ้นสุดลง ชาวบ้านต่างทยอยกันกลับบ้าน คงมีแต่หนุ่มสาวที่รักใคร่ผูกจากันจนสว่าง

"รุ่งเช้าเป็นวันแห่บั้งไฟและจุดบั้งไฟขึ้นสู่ท้องฟ้า ถ้าบั้งไฟขึ้นถือว่าเป็นลางดีทำให้ฝนตกตามฤดูกาล ชาวปลาอุกผสมบุรณ พวงผู้ชายที่เสพรุหรือพวกเพื่อนเล่นกินเหล้าก็ออกท่าเพื่อนร้องรำทำเพลงแสดงความยินดี แล้วหามเอาช่างทำบั้งไฟออกท่าเพื่อนไปขอสุราตามคุ่มในหมู่บ้านกินอีก ถ้าบั้งไฟไม่ขึ้นถือว่าชาวปลาอุกตัด ต่างก็พากันจับช่างผู้ทำบั้งไฟลงทิ้งในโคลนตมเพื่อเป็นการลงโทษด้วยความสนุกสนาน การทำบุญบั้งไฟนี้ทำต่อเนื่องมาแต่เดือน 6 ถึง เดือน 8 ขึ้น 14 ค่ำ จึงหมดคราวรวมอยู่ในระหว่าง 3 เดือนนี้ ถ้าปีใดมีอธิมาสก็ยังสามารถถึงขึ้น 14 ค่ำ เดือน 8 ที่ 2 ด้วย"³

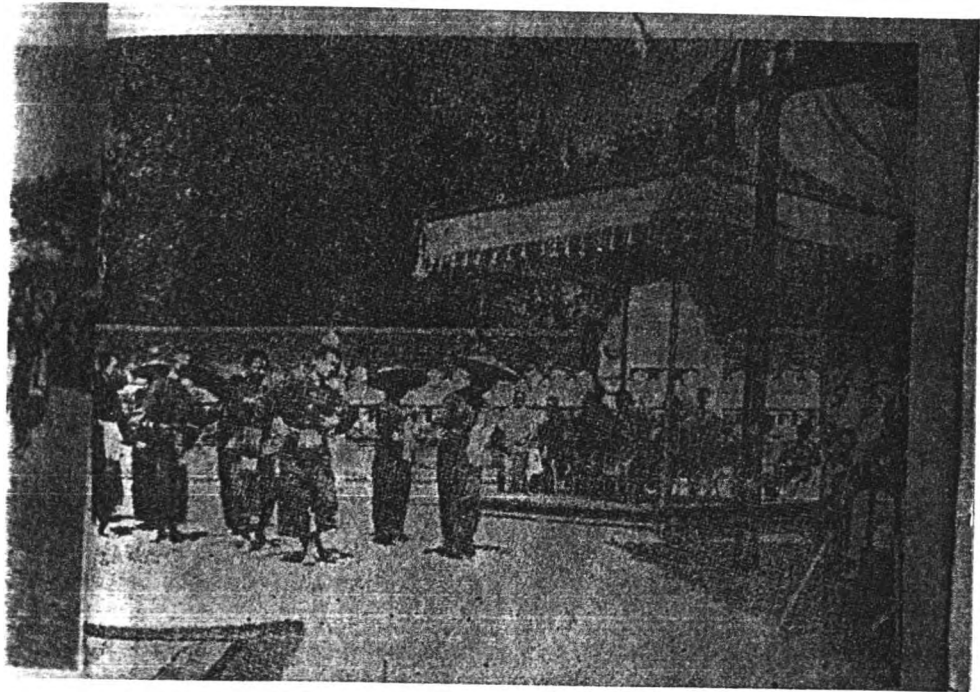
³ หลวงผดุงแคว้นประจันต์ (จันทร์ อดุลรัตนคร), "ลัทธิธรรมเนียมราษฎร ภาคอีสาน," ในภาคที่ 1 ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2515), หน้า 17 - 18.

ขั้นตอนที่ 2 การจัดระเบียบทำพ็อนครั้งแรก พ.ศ.2498 ถวายการรับเสด็จ
หน้าพระที่นั่งฯ

ในวันอาทิตย์ที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2498 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร จังหวัดนครพนม และทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ประกอบการพระราชพิธีสมโภชพระธาตุพนม ณ วัดพระธาตุพนม นายฉลอง รมิตานนท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมในสมัยนั้น ได้มีหนังสือเชิญชวนให้ราษฎรเฝ้าต่าง ๆ ในเขตจังหวัดนครพนม จังหวัดสกลนคร นำศิลปวัฒนธรรมของเฝ้าตนไปแสดงถวาย หน้าพระที่นั่ง มีลำดับการแสดง ดังนี้

ลำดับที่หนึ่ง	เป็นพ็อนหางนกยูงของกลุ่มไทยลาว
ลำดับที่สอง	พ็อนผู้ไทยเรณูนคร แห่ต้นกล้วยพฤกษ์
ลำดับที่สาม	การพ็อนบูชาของไทยย่อ
ลำดับที่สี่	การแสดงของกลุ่มแสงเต็นสาก (กระทบไม้)
ลำดับที่ห้า	การแสดงของไทยคำเกิด ไทยคำม่วน นมัสการพระธาตุพนม
ลำดับที่หก	การแสดงโขนพ็อนบูชา
ลำดับที่เจ็ด	การแสดงพ็อนนมัสการของไทยเหมย
ลำดับที่แปด	การแสดงของผู้ไทยคำพ็อนบูชา" ⁴

⁴ ฝายภาพยนตร์ส่วนพระองค์, "บทบรรยายเสด็จเยี่ยมราษฎรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุดที่ 5," สำนักพระราชวังสวนจิตรลดา. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

ภาพที่ 4* ขบวนพ็อนผู้ไทยเรณูนคร พ็อนตามหลังต้นกล้วยพฤกษ์ แล้วหยุดพ็อนผู้ไทยหน้าพระที่นั่งที่ประทับพระราชอาสน์สิ้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ ในวันอาทิตย์ที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2498 ในขบวนประกอบด้วย หญิงสาวชาวผู้ไทยเรณูนคร ช่วยกันยกต้นกล้วยพฤกษ์ 2 คน ผู้พ็อนชายหนุ่มเรณูนคร 10 คน ผู้พ็อนสาวสวยเรณูนคร 10 คน เข้าคู่กันเดินแถวเรียงตอนออกท่าพ็อนเหมือนกัน ประมาณ 5 ท่า เคลื่อนไหวไปตามจังหวะเสียงของดนตรีผู้ไทยเรณูนคร ใช้ชายหนุ่มเรณูนครเป็นผู้บรรเลงเครื่องดนตรีพื้นเมือง ตีกลองหาง 1 คน ตีฉาบใหญ่ 1 คน ตีฆ้องโหม่ง 1 คน หามพั้งอาดและกลองตุ้ม 2 คน พร้อมกับตีไปด้วย พั้งอาดแขวนอยู่ข้างหน้า กลองตุ้มแขวนอยู่ข้างหลัง โดยมีนางสวาท รัตนะวราหะ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสตรีนครพนม ควบคุมการแสดงอีก 1 คน รวมผู้แสดงจากตำบลเรณูร่วมกับตำบลโพนทอง รวมทั้งหมด 28 คน เบื้องหลังการจัดการแสดง

*ภาพที่ 4 สำเนาภาพโดย พจน์มัลย์ สมรรถบุตร ขบวนพ็อนผู้ไทยเรณูนคร จากหนังสือประวัติผู้ไทย โดย ถวิล เกษรราช ภาคผนวก วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2540.

หน้าพระที่นั่งรับเสด็จล้นเกล้า ทั้งสองพระองค์ในครั้งนั้น ชาวผู้ไทยเรณูนครได้เริ่มดำเนินการจัดเตรียมฝึกซ้อมขบวนพ็อนแห่งกัลปพฤกษ์ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2497 โดยทางจังหวัดนครพนมได้มอบหมายให้นางสวาท รัตนวราหะ ซึ่งดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสตรีนครพนม มาเป็นที่ปรึกษาวางแผนดำเนินงานและให้คำแนะนำแก่กลุ่มผู้รับผิดชอบของชาวผู้ไทยเรณูนคร ซึ่งมีผู้ร่วมงานในคณะด้วยคือ คำนิง อินทร์ติยะ คำเสาร์ ธงยศ ประพิศ อินทะลันตา ชม เตโช ประวัติ มณีปกรณ์ ทวี ราชชมภู เดช เตโช ได้ร่วมประชุมวางแผนงานกัน โดยมีมติที่ประชุมให้เชิญผู้เฒ่าผู้โสดที่มีความสามารถในการฟ้อนเล่นกินเหล้าเกี่ยวสาวลงช่วงบ้าง ฟ้อนผู้ไทยเลาะตบบุญในประเพณีเทศกาลงานบุญของหมู่บ้านบ้าง ให้มาร่วมกันฟ้อนให้คณะดำเนินการพิจารณาทำพ็อนของผู้เฒ่าผู้โสดแต่ละท่าน เพื่อคัดเลือกทำพ็อนนั้น ๆ มาจัดกระบวนทำพ็อนให้เป็นระเบียบแบบแผนเพื่อพ็อนถวายหน้าพระที่นั่ง ดังมีรายนามผู้เฒ่าผู้โสดดังต่อไปนี้

1. ปู่วันทองฟ้า	แก้วมณีชัย
2. ปู่เชียงลี	ยอดเมชัย
3. ปู่สุนทระวงศ์	แก้วมณีชัย
4. ปู่หนูเวียง	คัตตะจันทร
5. ปู่หลวงนรินทร์	คัตตะจันทร

เมื่อได้ทำพ็อนของผู้เฒ่าผู้โสดทั้ง 5 ท่าน นำมาจัดเรียงให้เป็นกระบวนทำพ็อนแล้ว จึงคัดเลือกลูกหลานชายหนุ่มที่มีรูปร่างหน้าตาดีและมีความสามารถออกทำพ็อนตามได้อย่างรวดเร็วมาฝึกซ้อมกระบวนทำพ็อนในขบวนแห่งกัลปพฤกษ์ เมื่อ นางเต็มสุข รมิตานนท์ ภรรยา นายฉลอง รมิตานนท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม ได้มาดูการฝึกซ้อม จึงมีดำริให้คณะดำเนินการฝึกซ้อมร่วมกันพิจารณาคัดเลือกผู้หญิงสาวสวยชาวผู้ไทยเรณูนครมาพ็อนคู่ กับผู้ชาย เมื่อ พ.ศ.2498 นางสวาท รัตนวราหะ และคณะ จึงนำ

ทำพ็อนของผู้เฒ่าทั้ง 5 ท่านมาปรับทำพ็อนให้มีทั้งทำพ็อนของฝ่ายชายและทำพ็อนของฝ่ายหญิงมาพ็อนเข้าคู่กัน โดยให้ผู้พ็อนชายยืนเข้าคู่อยู่ทางขวามือของผู้พ็อนหญิง ดังมีรายนามผู้พ็อนผู้ไทย นักดนตรีและผู้ถือต๋นกลับพฤกษ์ ดังนี้^๕

ฝ่ายชาย

นายคำนึ่ง	อินทร์ติยะ
นายทองมาก	เกษรราช
นายคำนุ่น	หุ่นศิริ
นายประวัติ	มณีปกรณ์
นายทวี	ราชชมพู่
นายมัทรราช	บัวบาน
นายประนิต	อินทะลันตา
นายชมม	เตโช
นายกาสิ	ชงยศ
นายวิจิตร	แก้วมณีชัย

ฝ่ายหญิง

นางคำเสาร์	ชงยศ
นางใสสะอาด	อินทร์ติยะ
นางสมบุรณ์	ต๋ยนวล
นางสาวบุญยืน	เตโช
นางสาวนิลทอน	อินทร์ติยะ

^๕ สัมภาษณ์ แม่ชี, คำเสาร์ ชงยศ, 5 พฤศจิกายน 2540.

นางสาวจันทร์เรือง	เกษรราช
นางสาวเต็งคำ	ราชชมภู
นางสาวมิตรไทย	จันทร์โต
นางสาวหงส์ดา	อินทร์ติยะ
นางสาวจันทร์ยีน	ลำพูน

ขั้นตอนที่ 3 การปรับและเพิ่มท่าฟ้อนจาก 5 ท่า เป็น 9 ท่า

หลังจากการแสดงฟ้อนผู้ไทยในขบวนแห่ต้นกล้วยพฤกษ์หน้าพระที่นั่งฯ ในปี พ.ศ. 2498 ผ่านพ้นไป ชาวผู้ไทยเรณูนคร โดยการนำของกำนันเดช เตโช ได้ประชุมกันในระหว่างผู้เฒ่าปรับปรุงท่าฟ้อนและกระบวนฟ้อนผู้ไทยที่แสดงหน้าพระที่นั่งให้มีท่าฟ้อนมากขึ้นกว่าเดิม เพราะเห็นว่ายังมีลักษณะท่าฟ้อนอื่น ๆ ที่ปู่ทั้ง 5 ท่าน ใช้ฟ้อนเล่นกินเหล้าอีกหลายท่า จึงให้ปู่ทั้ง 5 ท่าน มาฟ้อนให้ดูใหม่ แล้วนำท่าฟ้อนของท่านมาปรับและเพิ่มในขบวนฟ้อนผู้ไทยคู่ชาย-หญิง ในขั้นตอนที่ 3 ให้มี 9 แม่ท่า ดังนี้

1. ท่านั่งป้องแก้ม
2. ท่านกบิน
3. ท่าเพลิน
4. ท่าเกี้ยว
5. ท่าเชิด
6. ท่าเตี้ยลงครึ่งตัว
7. ท่าม้วน
8. ท่าม้วนหาง
9. ท่าจรเข้ฟาดหาง

ท่าพ้องทั้ง 9 แม่ท่านี้ ผู้วิจัยพบว่า ได้มีการนำท่าพ้องในขบวนแห่
ต้นกล้วยพฤกษ์หน้าพระที่นั่งฯ ในปี พ.ศ. 2498 มาปรับเป็นท่าพ้องใน 9 ท่านี้
ประมาณ 2 ท่า คือ

1. นำท่าที่ 2 ในขบวนแห่ต้นกล้วยพฤกษ์มาปรับเป็นท่าที่ 2 ท่านกบิน
ในขั้นตอนที่ 3
2. นำท่าที่ 5 ในขบวนแห่ต้นกล้วยพฤกษ์มาปรับเป็นท่าที่ 3 ท่าเพลิน
ในขั้นตอนที่ 3

ส่วนการยืนเข้าคู่ชาย-หญิงยังคงให้ผู้พ้องชายยืนเข้าคู่อยู่ทางขวามือ
ของผู้พ้องหญิงเหมือนขั้นตอนที่ 2

ภาพที่ 5* ท่านกบินในขั้นตอนที่ 3 แสดงตำแหน่งการยืนเข้าคู่ชาย-หญิง
ในช่วงต้น ๆ ผู้พ้องชายจะยืนทางขวามือของผู้พ้องหญิง ต่อมาในภายหลังได้ปรับตำแหน่ง
การยืนเข้าคู่ชาย-หญิงใหม่โดยเปลี่ยนให้ผู้พ้องชายมายืนทางด้านซ้ายมือของผู้พ้องหญิง

ภาพที่ 5 ท่านกบิน ในขั้นตอนที่ 3 สำเนาภาพโดย พจน์มาลัย สมรรคบุตร
ได้รับความอนุเคราะห์รูปภาพต้นแบบจาก ชัยบดินทร์ สาสิพันธ์ บ้านเลขที่ 117 หมู่ 1
ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม 3 ธันวาคม 2541.

และให้เพื่อนตามทำนองลายผ้าไทยดั้งเดิมที่ใช้บรรเลงแสดงหน้าพระที่นั่งฯ เมื่อถึง
 เทศกาลประเพณีงานบุญ โดยเฉพาะงานบุญเดือนหกเป็นประเพณีบุญบั้งไฟมีการ
 เฉลิมฉลองเพื่อนมัสการองค์พระธาตุเรณูด้วย ชาวผู้ไทยจึงพร้อมใจกันนำเพื่อนผู้ไทย
 คู่ชาย-หญิงมาพื่อนที่ลานวัดหน้าองค์พระธาตุเรณู เพื่อเป็นการบูชาองค์พระธาตุเรณู
 ถือปฏิบัติเป็นประเพณีตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ในระหว่างนั้นประมาณปี พ.ศ. 2506
 จังหวัดนครพนมได้มอบหมายให้อำเภอเรณูนคร จัดการแสดงเพื่อนผู้ไทยไปแสดงใน
 งานกาชาด ณ สวนอัมพร เพื่อจัดหาทุนบำรุงสภากาชาดไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2507
 เพื่อนผู้ไทยเรณูนครได้มีโอกาสไปแสดงในงานบุญพระธาตุหลวง ณ นครเวียงจันทน์
 ประเทศลาว โดยมีนายพลภูมิ หน่อสุวรรณ เป็นผู้อุปถัมภ์ ทางอำเภอเรณูนครจึงมอบให้
 คำนิง อินทร์ติยะ เป็นหัวหน้าผู้ควบคุมการแสดงในครั้งนั้น นอกจากนี้ ๗๗๗
 จริญญา อิศรางกูร ณ อยุธยา เอกอัครราชทูตไทยประจำนครเวียงจันทน์ ได้เป็น
 ประธานเปิดร้านจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าไทย เพื่อนผู้ไทยจึงได้มีโอกาสไปแสดงที่
 ร้านจำหน่ายสินค้าประเทศไทย เพื่อให้บรรดาทูตานุทูตของต่างประเทศที่ประจำอยู่
 ประเทศลาวได้ชมการแสดงเพื่อนผู้ไทยเรณูนครอย่างทั่วถึง^๕

จากหลักฐานดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การเพื่อนผู้ไทยเรณูนคร ในขั้นตอนนี้
 เพื่อนในประเพณีเทศกาลงานบุญบั้งไฟเป็นประจำทุกปี และในระหว่างปีก็จะเริ่มนำ
 เอาการเพื่อนผู้ไทยเรณูนครออกแสดงในงานต่าง ๆ นอกเขตอำเภอเรณูนครบ้างแล้ว
 โดยจังหวัดนครพนมเป็นผู้นำออกไปแสดงเผยแพร่ เป็นผลทำให้เพื่อนผู้ไทยเรณูนคร
 เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง จึงมีผู้นิยมเดินทางมาทำบุญทอดกฐินทอดผ้าป่าที่
 วัดธาตุเรณูกันเป็นจำนวนมาก การเพื่อนผู้ไทยในเรณูนครจึงได้มีโอกาสมาพื่อนใน
 เทศกาลงานบุญทอดกฐิน และงานบุญทอดผ้าป่าเพิ่มขึ้นอีกด้วย

^๕ ถวิล ทองสว่างรัตน์, ประวัติผู้ไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
 ศรีอนันต์, 2529), หน้า 207.

ขั้นตอนที่ 4 การปรับและเพิ่มท่าฟ้อนจาก 9 ท่า เป็น 12 ท่า

เมื่อฟ้อนผู้ไทยได้รับการพัฒนาแม่ท่าและกระบวนฟ้อนแล้ว นำไปจัด
 ออกแสดงแต่ละครั้งต้องฝึกซ้อมความพร้อมเพรียงทุกครั้ง และต้องคัดเลือกผู้ฟ้อน
 จากสาวผู้ที่มี รูปร่าง สวยงาม ทุกคนต้องเป็นสาวโสดมีอายุประมาณ 16 ปีขึ้นไป
 ประกอบกับท่าฟ้อนผู้ไทยของผู้ฟ้อนหญิงมีลักษณะนุ่มนวลอ่อนช้อยดูสวยงาม ส่วนท่าฟ้อน
 ของผู้ฟ้อนชายออกท่าทางเลียนแบบของสัตว์คู่แปลกตา สิ่งเหล่านี้เป็นความงามที่
 ประทับใจของผู้ชมนำไปบอกกล่าวกัน จึงมีผลทำให้ข้าราชการ หน่วยงานเอกชน
 และบุคคลในอาชีพต่าง ๆ นิยมเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนอำเภอเรณูนครมากขึ้น
 ได้แก่ ข้าราชการระดับสูงเข้ามาตรวจราชการในพื้นที่อำเภอเรณูนคร เจ้าหน้าที่
 ในอำเภอจัดงานเลี้ยงต้อนรับนำผู้ฟ้อนผู้ไทยจัดแสดงด้วยทุกครั้ง นักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ ๆ
 นิยมติดต่อเข้ามาให้จัดการแสดงฟ้อนผู้ไทยเสมอและมีนักท่องเที่ยวที่มาชมขบวนผ้าป่า
 และกฐิน ชาวเรณูนครได้จัดฟ้อนผู้ไทยไว้ต้อนรับ นอกจากนี้ยังมีนักท่องเที่ยวกลุ่มย่อย ๆ
 เข้ามาเป็นครั้งคราวมักมากินเหล้าและอาหารพื้นเมือง พร้อมทั้งว่าจ้างให้จัดการแสดง
 ฟ้อนผู้ไทยให้ดูอีกด้วย

ในขณะนั้น คำนิง อินทร์ติยะ ได้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียน
 เรณูวิทยาคาร เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2501 จนถึง พ.ศ.2514 เล็งเห็นว่า
 การที่มีข้าราชการและนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนในอำเภอเรณูนครมากขึ้นนั้น
 ทำให้เศรษฐกิจของอำเภอเรณูนครอยู่ในสภาวะที่ดี จึงได้คิดปรับปรุงท่าฟ้อนและ
 กระบวนฟ้อนผู้ไทยเรณูนครให้มีแบบแผนสวยงาม และเน้นให้มีความสนุกสนานเพื่อ
 เป็นความบันเทิงมากขึ้นกว่าเดิม โดยใช้ศิลปะการฟ้อนผู้ไทยที่มีเอกลักษณ์เป็นของ
 ชนเผ่าผู้ไทยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีจำนวนมากขึ้น จึงได้เชิญปู่ควันทองฟ้า แก้วมณีชัย
 พร้อมด้วยประวัติ มณีปรกณ และคณะ มาเป็นหลักในการพัฒนาโดยการนำท่าฟ้อนที่

เลียนแบบทำธรรมชาติของสัตว์ มาเป็นต้นแบบให้ทำพ่อนในลักษณะต่าง ๆ เพิ่มขึ้น จากเดิมอีก 3 แม่ท่า คือ ท่าเสื่อออกเหล่า (หมายถึง เสื่อเดินออกจากที่อาศัย) ท่าไก่เลียบเล้า ท่าบุชายัญ⁷ มาบรรจุไว้ในกระบวนพ่อนผู้ไทย ในขั้นตอนที่ 4 อีกด้วย

ขั้นตอนที่ 5 การปรับและเพิ่มท่าพ่อนจาก 12 ท่า เป็น 16 ท่า โดยผนวกมวยยวน ซึ่งต่อมาเรียกว่า มวยโบราณ เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการพ่อนผู้ไทย เรณูนคร

นายอawat ลำพูน เป็นคนภาคเหนือ มีความสามารถร่ำมวยยวน⁸ (มวยโบราณ) ได้มาแต่งงานกับสาวผู้ไทยและใช้ชีวิตครอบครัวอยู่ในอำเภอเรณูนคร ทำให้นายคำนิง อินทร์ติยะ ได้เห็นท่าร่ำมวยยวนดุดะมัดทะแมง แข็งแกร่ง แสดงถึงความเป็นผู้ชายได้อย่างสง่างามเกิดความพอใจในท่วงท่าที่แปลก น่าจะนำมาเพิ่ม เป็นแม่ท่าในพ่อนผู้ไทย จึงได้ส่งผู้พ่อนชายไปฝึกวิชาท่าร่ำมวยโบราณกับนายอawat ลำพูน ประมาณ 12 คน ซึ่งมีรายชื่อผู้เข้ารับการฝึกวิชามวยโบราณ ดังนี้

1. นายชัยบดินทร์ ลาลีนันท์
2. นายสุธรรม ประสานพันธ์
3. นายสุนันท์ นรณวงษ์
4. นายสุรชาติ ไชยภักดี
5. นายประชนศักดิ์ อ่างคำ
6. นายสิทธิพงษ์ อินทร์ติยะ
7. นายเจิมศักดิ์ อินทร์ติยะ
8. นายสงเสริม แก้วมณีชัย

⁷ สัมภาษณ์ เกยูร ตัญญาธิคม (อินทร์ติยะ), บุตรสาวคำนิง อินทร์ติยะ
24 พฤษภาคม 2541.

⁸ มวยยวน หมายถึง การออกท่าร่ำมวยโยนของชาวไทยลานนา ซึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย

9.	นายหวันไหว	ปรัชญา
10.	นายกมล	แก้วมณีชัย
11.	นายมานะ	รัชโน
12.	นายอุทิศ	วิโย ^๑

ประมาณปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา การพ้อนผู้ไทยในเรณูนคร จึงได้กำหนดท่ามวยโบราณให้ผู้พ้อนชายออกลักษณะท่าพ้อนเพิ่มขึ้นอีก 4 แม่ท่า คือ

1. ท่าลมพัดพร้าว
2. ท่าเสื่อชมหมอก
3. ท่ารำขวาน
4. ท่าตบปราบมารหรือตบผาบมาร

เมื่อการพ้อนผู้ไทยในเรณูนครได้รับการพัฒนานำท่ามวยโบราณมาเพิ่มเป็นแม่ท่าพ้อนผนวกเข้าไปในกระบวนพ้อนผู้ไทยเรณูนครแล้วนั้น คำนิง อินทร์ติยะ ได้นำการแสดงพ้อนผู้ไทยที่ปรับปรุงเพิ่มท่ามวยโบราณตามลำดับการแสดงในชั้นตอนที่ 5 นั้น ออกแสดงต้อนรับบุคคลในระดับต่าง ๆ มากมาย เช่น ชาวบ้าน ข้าราชการ หน่วยงานเอกชน ทหาร ตลอดจนพระมหากษัตริย์ ซึ่ง พลโทเรวัต บุญทับ ได้กล่าวถึงการแสดงพ้อนผู้ไทยเรณูนครได้ขึ้นไปพ้อนถวายหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จมาประทับแรมเพื่อทรงงานด้านศิลปาชีพ ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ว่า

ในการเสด็จพระราชดำเนินทรงงานศิลปาชีพของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ หลังจากเสด็จสิ้นพระราชกรณียกิจแล้วโปรดเกล้าพระราชทานเลี้ยงอาหารค่ำแก่บรรดาชาวบ้าน ข้าราชการ และข้าราชการบริพาร ทุกฝ่าย และให้มีการแสดงของชาวบ้านแต่ละจังหวัดสลับหมุนเวียนขึ้นไปแสดง ในแต่ละปีการแสดงจะไม่ซ้ำกัน

^๑ สัมภาษณ์ ชัยบดินทร์ สาลินันท์, หัวหน้าคณะบ้านภูไท, 24 ตุลาคม 2540.

ในช่วงต้น ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2519 มาจนถึง พ.ศ. 2526 พี่นผู้ไทยเรณูนครไม่ได้ขึ้น
 พี่นถวายหน้าพระที่นั่งทุกปี แต่พอมีโอกาสชาวผู้ไทยเรณูนครจะขอ เข้าเฝ้าร่วมงาน
 ด้วยแต่ไม่ได้ขึ้นมา พี่นบิดเป็นคิวของจังหวัดนครพนม ชาวผู้ไทยเรณูนครได้พี่นถวาย
 ในงานพระราชทานเลี้ยงเท่านั้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2526 เริ่มเป็นปีแรก กำหนดให้มีการประกวดผ้าไหม
 ตามคำกราบบังคมทูลของพันเอกเรวัต บุญทับ (ยศในขณะนั้น)

ภาพที่ 6* สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ รับถ้วยให้กลุ่มพี่น
 ผู้ไทยเรณูนคร เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด ณ เรือนไม้ไผ่ ที่ประทับทรงงานศิลปาชีพ
 ในพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ โดยพระองค์ประทับนั่งปรบพระหัตถ์อยู่ที่ข้างหน้าต่าง
 บนเรือนไม้ไผ่มีหมอนชนิดรูปทรงสามเหลี่ยมวางอยู่ข้างพระองค์หลายใบ โปรดเกล้าฯ

*ภาพที่ 6 สำเนาภาพโดย พจน์มาลัย สมรรคบุตร ได้รับความอนุเคราะห์
 รูปภาพต้นแบบจาก ชัยบดินทร์ สาลิพันธ์ บ้านเลขที่ 117 หมู่ 1 ตำบลเรณู อำเภอ
 เรณูนคร จังหวัดนครพนม 10 พฤศจิกายน 2540

ให้กลุ่มผู้เพื่อนหญิงชาวไทยเรณูนคร เข้าเผ้านั่งพับเพียบเรียงแถวหน้ากระดานอยู่บนเสื่อ
ในลานเรือนไม้ไผ่ ด้านหลังของภาพผู้ติดตามเสด็จ 2 คน กำลังเคลื่อนย้ายผ้าไหม
จัดเข้าที่เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2526 เพื่อเตรียมงานการประกวดผ้าไหม

หลังจากเสร็จสิ้นการประกวดผ้าไหมแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการ
ทุกฝ่ายออกมาร่วมรำวงกับชาวบ้านเพื่อความสนุกสนาน โดยมีวงดนตรีสากลของ
กองทัพภาคที่ 2 บรรเลงให้ความบันเทิงในงาน พันเอกเรวัต บุญทับ มีความคิดว่า
ควรจะมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมในด้านการฟ้อนและดนตรีพื้นเมืองของชาวบ้านที่นำขึ้น
มาแสดงจึงกราบบังคมทูล สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถฯ กำหนดให้มี
การประกวดฟ้อนของชาวบ้านด้วย เมื่อสำรวจแล้วพบว่า มีชาวไทย 3 จังหวัด
ได้เคยนำฟ้อนชาวไทยขึ้นมาฟ้อนถวายในปีก่อน ๆ จึงกำหนดให้เตรียมจัดชุดการแสดง
ฟ้อนชาวไทยทั้ง 3 กลุ่ม มาประกวดกันในปีถัดไป คือ

1. กลุ่มชาวไทยสกลนคร
2. กลุ่มชาวไทยกาฬสินธุ์
3. กลุ่มชาวไทยเรณูนคร

ปี พ.ศ.2527 เริ่มมีการประกวดฟ้อนชาวไทยเป็นปีแรก โดยมีกลุ่มฟ้อน
ชาวไทยสกลนคร กลุ่มฟ้อนชาวไทยกาฬสินธุ์ กลุ่มฟ้อนชาวไทยเรณูนคร เข้าร่วมประกวดฟ้อน
แข่งขันกัน แต่งตั้งคณะกรรมการตัดสินประกอบไปด้วย

1. คุณข้าหลวง และนางสนองพระโอษฐ์
2. เจ้าหน้าที่กองราชเลขาฯ ในการในพระองค์ฯ
3. ข้าราชการในจังหวัดอื่น ๆ ยกเว้น 3 จังหวัดที่เข้าแข่งขัน
4. แม่บ้านฝ่ายทหาร

มีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

1. ลีลาของการฟ้อน
2. การแต่งกาย

3. เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง ต้องเป็นเครื่องดนตรีพื้นเมือง
4. ลายพื้นเมืองอนุรักษ์ของเดิม

ผลการตัดสินของคณะกรรมการ ให้ลำดับที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ไว้ในใจ

แต่ประกาศผลให้ผู้เข้าแข่งขันได้รับรางวัลแต่ละกลุ่มเพื่อนกลุ่มละ 20,000 บาท

เท่า ๆ กัน รับพระราชทานรางวัลจากองค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ปี พ.ศ.2528 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ

พระราชดำเนินไปเผยแพร่โครงการศิลปาชีพพิเศษของทุกภาค ณ โรงแรม

นิวเวอร์ รี ซิล ลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ 22-27

มีนาคม พ.ศ.2528 ทรงมีรับสั่งให้กลุ่มเพื่อนผู้ไทยเรณูนคร ติดตามเสด็จไปเพื่อน

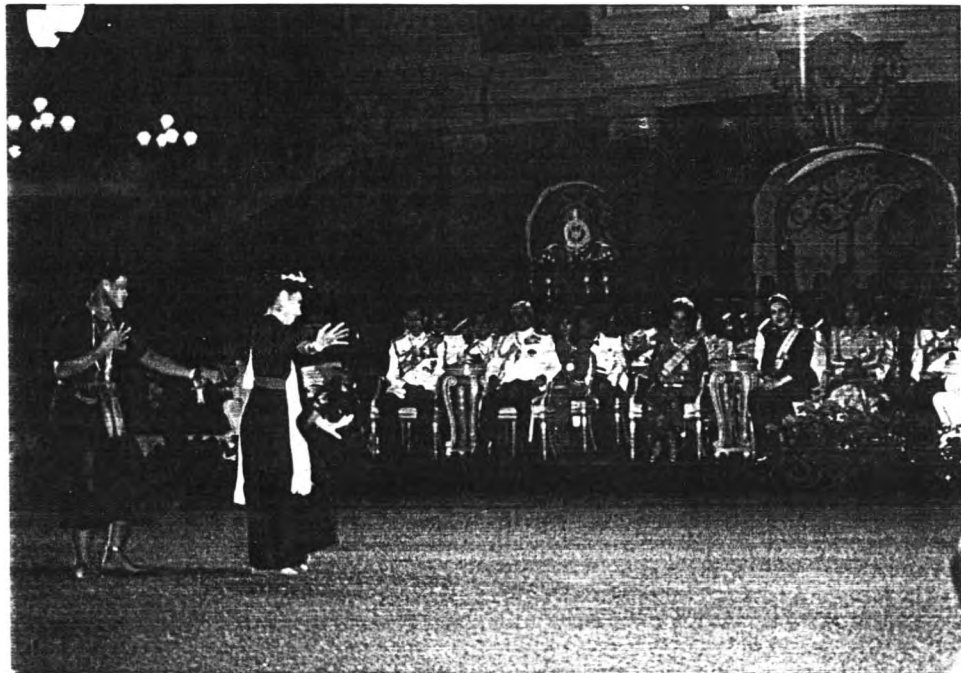
ถวายในงานดังกล่าวด้วย โดยคัดเลือกตัวแทนผู้เพื่อนผู้ไทยเรณูนคร ดังมีรายนาม

ดังต่อไปนี้

1.	น.ส. เอื้อมพร	บุญชิต	สำนักงานเกษตรอำเภอเรณูนคร
2.	น.ส. จันทร์สวาท	โกพลรัตน์	โรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูล
3.	น.ส. สุญาณี	ชนะนุ	โรงเรียนพระซองสามัคคีวิทยา
อำเภอนาแก
4.	น.ส. พิลัยพันธ์	แก้วมณีชัย	ราษฎรบ้านเรณูนคร
5.	น.ส. ธนาพร	นครเขต	นักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทา
6.	นายชัยบดินทร์	สาลิพันธ์	โรงเรียนเรณูวิทยาคาร
7.	นายสุธรรม	ประสานพันธ์	โรงเรียนเรณูวิทยาคาร
8.	นายเรืองศักดิ์	ชุปวา	โรงเรียนเรณูวิทยาคาร
9.	นายสงเสริม	แก้วมณีชัย	โรงเรียนบ้านโคกกลาง
อำเภอเรณูนคร
10.	นายชัยทวี	แก้วมณีชัย	โรงเรียนบ้านหัวขัวใต้
อำเภอเรณูนคร

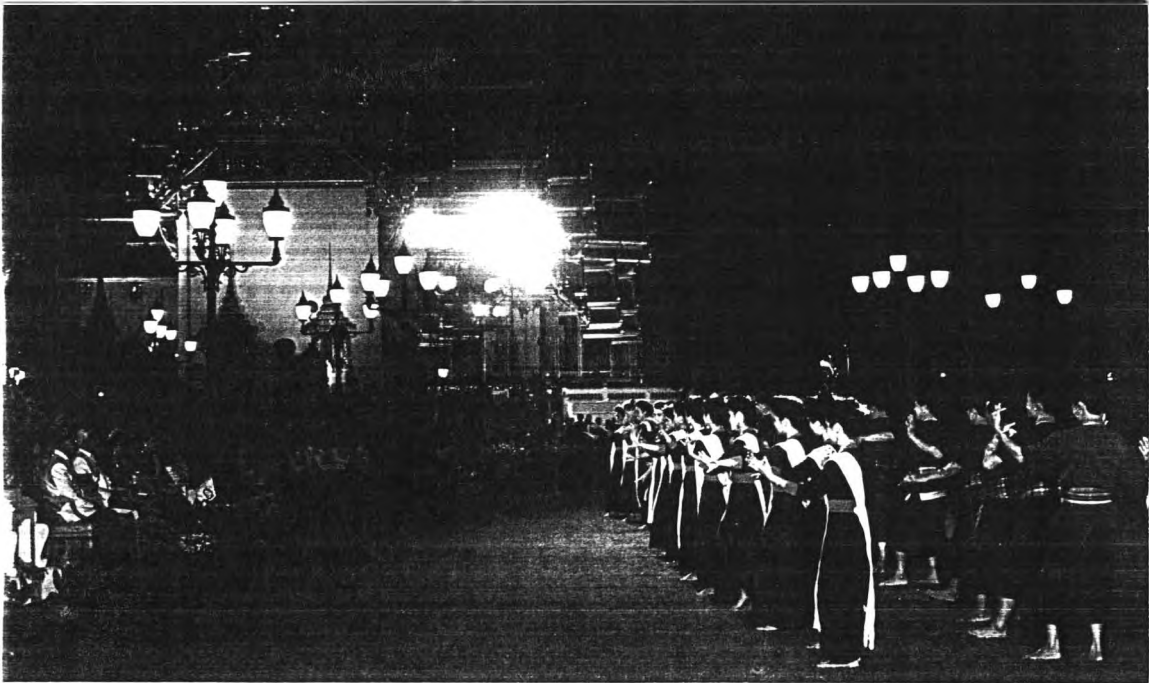
ต่อมาประมาณเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2528 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเสด็จพระราชดำเนินมาประทับแรมเพื่อทรงงานศิลปาชีพ ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ซึ่งกำหนดให้มีการประกวดฟ้อนของแต่ละภาค และทางฝ่ายทหารคิดว่าจะเป็นการแสดงซ้ำกับปีที่แล้ว เกรงว่าสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจะเบื่อ จึงมอบให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์นำวงดนตรีพื้นเมือง กัณฑ์ขึ้นมาฟ้อนถวายหน้าพระที่นั่ง แต่พอใกล้จะถึงวันจัดงานประกวดผ้าไหมและ ประกวดฟ้อน สมเด็จพระนางเจ้าฯ มีรับสั่งเรียกให้กลุ่มฟ้อนผู้ไทยเรณูนครขึ้นฟ้อนถวาย และทรงรับสั่งให้ขึ้นเฝ้าถวายการฟ้อนทุกปี ในบางปีจะขึ้นฟ้อนถวาย 2-3 ครั้ง เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้กลุ่มฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร ฟ้อนรับเสด็จพระราชอาคันตุกะ^๓ เช่น ในปี พ.ศ.2533 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กลุ่มฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร ฟ้อนถวายหน้าพระที่นั่งพระราช อาคันตุกะ สมเด็จพระราชาธิบดี และสมเด็จพระราชินีแห่งมาเลเซีย ณ สนามหน้า พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ.2533

^๓สัมภาษณ์ พลโทเรวัต บุญทับ, แม่ทัพภาคที่ 2 ค่ายสุรนารี จังหวัด นครราชสีมา, 20 กันยายน 2541.

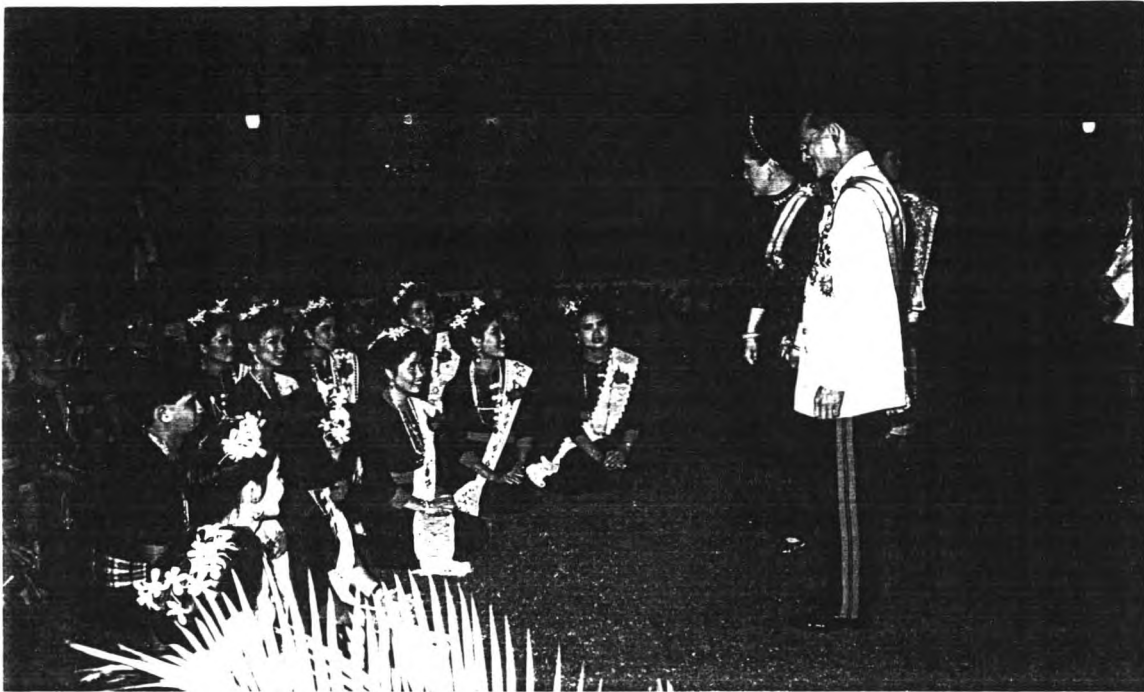

ภาพที่ 7* พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ประทับนั่งคู่กับสมเด็จพระราชาธิบดี สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถประทับนั่งคู่กับสมเด็จพระราชินีแห่งมาเลเซีย ด้านหลังที่ประทับพระบรมวงศานุวงศ์ และผู้ติดตามทั้ง 2 ฝ่าย ประทับนั่งลดหลั่นกันตามลำดับ กลุ่มผู้เฝ้าผู้ไทยเรณูนครกำลังออกทำพ็อนรำคู่เดียวโชว์ จะขึ้นท่ากาเต้นก่อนข้าวเย็น ส่วนผู้เฝ้าผู้อื่น ๆ นั่งครึ่งวงกลมปรบมือไปตามจังหวะ

*ภาพที่ 7 จำเนาภาพโดย พจน์มาลัย สมรรถบุตร ได้รับความอนุเคราะห์ รูปภาพต้นแบบจาก สุธรรม ประสานพันธ์ บ้านเลขที่ 1 หมู่ 1 ตำบลโพนทอง อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540

ภาพที่ 8 กลุ่มผู้เฝ้าผู้ไทยแปรแถว ยืนเรียงหน้ากระดาน ผู้เฝ้าหญิง
ยืนเรียงหน้ากระดานอยู่แถวหน้า ส่วนผู้เฝ้าชายยืนเรียงแถวหน้ากระดานอยู่แถวหลัง
ออกทำพิธีในท่านกกระบาบินตั้งแถว อยู่ในลานหน้าที่ประทับ ณ สนามหน้าพระที่นั่ง
จักรีมหาปราสาท

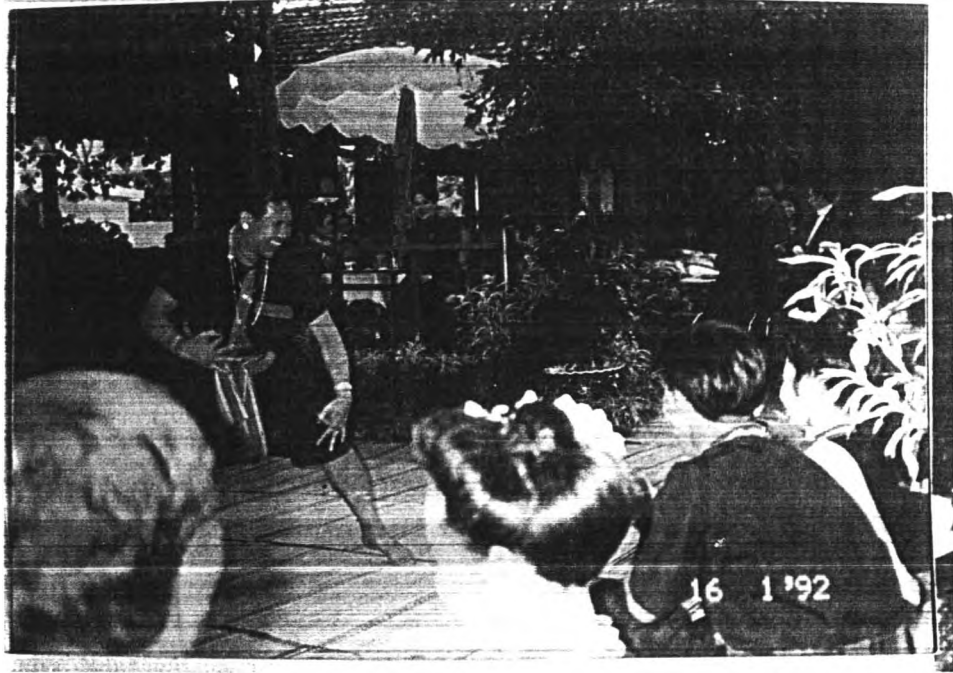

ภาพที่ 9¹ หลังจากที่สมเด็จพระราชาธิบดี และสมเด็จพระราชินีแห่งมาเลเซีย พร้อมด้วยพระราชวงศ์ เสด็จพระราชดำเนินกลับแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงมีพระราชปฏิสันถารกับกลุ่มเพื่อนผู้ไทยเรณูนคร นิ่งส่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ ณ สนามหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่จันทร์ที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2533¹⁰

¹ภาพที่ 8 - 9 สำเนาภาพโดย ส่วนช่างภาพกองราชเลขาการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ (ก.ร.ส.) สวนจิตรลดา 17 มิถุนายน 2541

¹⁰สำนักราชเลขาธิการ, "กำหนดการรับเสด็จสมเด็จพระราชาธิบดี และสมเด็จพระราชินีแห่งมาเลเซีย", 17 ธันวาคม 2533. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ในปี พ.ศ. 2535 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ
พระราชดำเนินมาประทับแรม ณ พระตำหนักอุทยานราชินีวงศ์ เพื่อทรงงานศิลปาชีพ

ภาพที่ 10* ต่อมาเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 16 มกราคม 2535 เวลา 15.00 น. สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จลง ณ ลานคำหอม ภูพานราชินีวงศ์ จังหวัดสกลนคร ในงานประกวดผ้าไหมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยราษฎรช่างฝีมือ จาก 17 จังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลงานเข้าประกวด จำนวน 8 ประเภท คือ ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมหางกระรอก ผ้ามัดหมี่ข้อ ผ้าไหมพื้นเรียบ ผ้าแพรวา ผ้าขิดไหม ผ้าไหมโบราณ และผ้าลายลูกแก้วไหม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์งานศิลปะช่างฝีมือของชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อถ่ายทอดแลกเปลี่ยน

*ภาพที่ 10 สำเนาภาพโดย พจน์มาลัย สมรรถบุตร ได้รับความอนุเคราะห์รูปภาพต้นแบบจาก ชัยปตินทร์ สาลีพันธ์ บ้านเลขที่ 117 หมู่ 1 ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม 10 พฤศจิกายน 2540.

ความรู้ในการทอผ้าให้แก่ราษฎรผู้สนใจ เพื่อเป็นอาชีพเสริมให้แก่แม่บ้านเกษตรกร เป็นการเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวอีกทางหนึ่งด้วย ในการนี้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรางวัลแก่ผู้ชนะเลิศ รองชนะเลิศ และรางวัลชมเชยตามลำดับ พร้อมทั้งทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการแสดงเพื่อนผู้ไทยเรณูนครถวาย ในรูปภาพผู้พ่อนชายเดี่ยวโชว์หันหลังให้ที่ประทับใจ ออกท่าทางพ่อนเลือกคู่เพื่อขอคู่รำด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มสายตามองไปที่ผู้พ่อนหญิง ซึ่งนั่งคุกเข่าปรบมือไปตามจังหวะอยู่ในแถวครึ่งวงกลมรวมกับผู้พ่อนคู่อื่น ๆ โดยนั่งหันหน้าเข้าหาที่ประทับใจ

ต่อจากนั้นทรงมีรับสั่งให้กลุ่มเพื่อนผู้ไทยเรณูนครจัดการแสดงเพื่อนผู้ไทยถวายบนระเบียงห้องโถงชั้นบนตำหนักภูพานราชนิเวศน์เวลาเสวยพระกระยาหารค่ำอีก 1 รอบ¹

¹ สัมภาษณ์ พลโทเรวัต บุญทับ, แม่ทัพภาคที่ 2 ค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา, 20 กันยายน 2541.

ในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2535 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีรับคำสั่งให้กลุ่มเพื่อนผู้ไทยเรณูนคร มาเก็บตัวฝึกซ้อมการแสดง ณ พระตำหนัก ภูพานราชนิเวศน์ เพื่อเตรียมพร้อมรับเสด็จพระราชอาคันตุกะของพระองค์

ภาพที่ 11¹ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จทอดพระเนตร ซ้อมใหญ่การแสดงเพื่อนผู้ไทยเรณูนคร ณ ลานคำหอม พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ เพื่อจัดแสดงถวายเจ้าชายอากิชิโน แห่งประเทศญี่ปุ่น ในภาพคู่เพื่อนชาย-หญิง 1 คู่ ออกมาพออนอยู่กลางวง ผู้พออนชาย ชัยบดินทร์ สาลีนันท์ ผู้พออนหญิง ธนาพร นครเขต กำลังพออนออกท่ารำเพลิน โดยแต่งตัวชุดประจำเผ่าผู้ไทยเรณูนคร แต่ไม่แต่งหน้า ไม่ทำผม ส่วนผู้พออนคู่อื่น ๆ นั่งปรบมือเป็นแถวครึ่งวงกลม สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับนั่งทอดพระเนตรกำกับกับการซ้อมอยู่บนแท่นพร้อมด้วย ข้าราชการบริวาร ประมาณ 5 คน^{1,2}

¹ กองราชเลขาการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ, "ส่วนช่างภาพ," (ก.ร.ส.) 17 มิถุนายน 2541. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีรับสั่งให้กลุ่มเพื่อนผู้ไทยมาพื่อนถวายในงานลอยกระทงที่โครงการชลประทานห้วยเตี้ยก

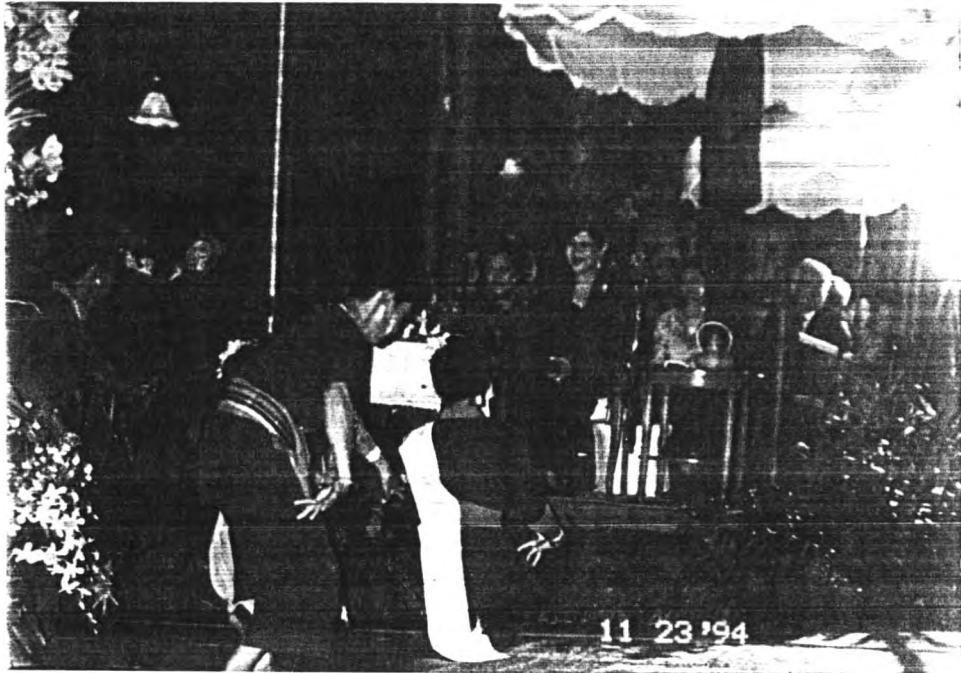

ภาพที่ 12^๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเสด็จพระราชดำเนินงานลอยกระทงที่โครงการชลประทานห้วยเตี้ยก กลุ่มเพื่อนผู้ไทย เรณูนคร หลังจากถวายการแสดงพื่อนผู้ไทยแล้ว มานั่งเข้าเฝ้าส่งเสด็จพระราชดำเนินกลับ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537^{๑๓}

^๓ภาพที่ 11-12 สำเนาภาพโดย ส่วนช่างภาพกองราชเลขาธุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ (ก.ร.ส.) 17 มิถุนายน 2541. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

^{๑๓}กองราชเลขาธุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ, "ส่วนช่างภาพ," (ก.ร.ส.) 17 มิถุนายน 2541. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่).

หลังจากพี่น้องชาวไทยเรณูนครในงานลอยกระทงผ่านพ้นไปได้ 7 วัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีรับสั่งให้กลุ่มพี่น้องชาวไทยเรณูนคร ชื่นพี่น้องถวายในงานประกวดผ้าไหม ณ ลานคำหอม พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์^{1*}

ภาพที่ 13^{*} สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จฯ ลง ณ ลานคำหอม ประทับนั่งแท่นที่ประทับ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และข้าราชการติดตามเสด็จนั่งอยู่ข้างหลังที่ประทับ ในลานพุ่มด้วยเสื่อ กลุ่มพี่น้องชาวไทยเรณูนคร ออกทำนกระบายดิน ตั้งแถวเรียงหน้ากระดาน ผู้พี่น้องหญิงนั่งอยู่แถวหน้า ผู้พี่น้องชาย ค่อย ๆ ย่อตัวลงนั่งอยู่แถวหลังหน้าที่ประทับ เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537

*ภาพที่ 13 สำเนาภาพโดย พจน์มาลัย สมรรคบุตร ได้รับความอนุเคราะห์รูปภาพต้นแบบจาก ชัยยตินทร์ สาสีพันธ์ บ้านเลขที่ 117 หมู่ 1 ตำบลเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540

^{1*} สัมภาษณ์ ชัยยตินทร์ สาสีพันธ์, หัวหน้าคณะบ้านภูไท 10 พฤศจิกายน 2540.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถโปรดเกล้าฯ ให้กลุ่มเพื่อนผู้ไทยเรณูนคร เพื่อนถวายหน้าพระที่นั่งพระราชอาคันตุกะ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 และเจ้าชายฟิลิปดยุคแห่งเอดินเบอระ ณ พระตำหนักอุทยานราชวินิตฯ ในวันพฤหัสบดีที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2539

ภาพที่ 14* เป็นภาพห้องโถงบนพระตำหนักอุทยานราชวินิตฯ เวลาประมาณ 22.00 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับนั่งคู่กับสมเด็จพระราชินีนาถ เอลิซาเบธที่ 2 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับนั่งคู่กับเจ้าชายฟิลิปดยุคแห่งเอดินเบอระ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีประทับนั่งมุมขวาสุดของที่ประทับ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้า

*ภาพที่ 14 สำเนาภาพโดย ส่วนช่างภาพ กองราชเลขาฯ ในการเฝ้าพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ (ก.ร.ส.) สอนจิตรสดา 17 มิถุนายน 2541.

จุฬาราชมนตรีอัครราชกุมารี ประทับนั่งกับพื้นข้างพระที่ประทับของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ส่วนข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ นายทหาร และข้าราชการบริพารฯ นั่งอยู่ในห้องทางขวามือของที่ประทับเมื่อพื่อนผู้ไทยจบการแสดงแล้ว ผู้แสดงทุกคนนั่งพับเพียบอยู่กับพื้นในลานพื่อนบนห้องโถงพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงอธิบายถึงการแสดงการแต่งกาย และเครื่องดนตรี ให้พระราชอาคันตุกะ ทั้ง 2 พระองค์”¹⁵

จากข้อมูลดังกล่าว พบว่า ในปี พ.ศ.2520 การพื่อนผู้ไทยในเรณูนคร ได้พัฒนาท่ามวยโบราณผนวกเข้าไปในกระบวนท่าพื่อนแล้วนั้น ได้นำออกแสดงเผยแพร่ต้อนรับบุคคลต่าง ๆ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ.2526 หลังจากมีการประกวดผ้าไหม ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงโปรดทอดพระเนตรการพื่อนผู้ไทยเรณูนครเสมอมา ตลอดจนโปรดเกล้าให้ถวายการพื่อนรับเสด็จพระราชอาคันตุกะด้วย

ดังนั้น ท่าพื่อนและกระบวนพื่อนผู้ไทยเรณูนคร ขึ้นตอนที่ 5 ปรับและเพิ่มเป็นท่ามวยโบราณนี้มีหลักฐานชัดเจนได้พื่อนถวายหน้าพระที่นั่งอย่างต่ำประมาณ 20 ครั้ง

¹⁵ สำนักราชเลขาธิการ, "กำหนดการรับเสด็จสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 และเจ้าชายฟิลิปดยุคแห่งเอดินบะระ," 31 ตุลาคม 2539. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

สรุป

การฟ้อนผู้ไทยในเรณูนคร เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยมาแต่อดีตกาล เมื่อชาวผู้ไทยอพยพมาจากเตียนเบียนฟู สุกท้ายมาตั้งรกรากที่เรณูนคร เมื่อประมาณ พ.ศ.2384 ชาวผู้ไทยได้รักษาประเพณีการฟ้อนผู้ไทยมาโดยตลอด การฟ้อนมี 3 ประเภทคือ ฟ้อนรักษาโรค โดยใช้ผู้หญิงฟ้อนในพิธีนี้เรียกว่า เหยา ซึ่งไม่นิยมกระทำแล้ว ส่วนการฟ้อนในปัจจุบันเป็นการฟ้อนเล่นสืบทอดมาจากการฟ้อนเล่นกินเหล้า ฟ้อนลงข่วง และฟ้อนเลาะตูป ต่อมาได้พัฒนามาเป็น 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่	1	การฟ้อนผู้ไทยในอดีตกาล
ขั้นตอนที่	2	การจัดระเบียบท่าฟ้อนครั้งแรก พ.ศ.2498
ถวายการแสดงหน้าพระที่นั่งฯ
ขั้นตอนที่	3	การปรับและเพิ่มท่าฟ้อนจาก 5 ท่า เป็น 9 ท่า
ขั้นตอนที่	4	การปรับและเพิ่มท่าฟ้อนจาก 9 ท่า เป็น 12 ท่า
ขั้นตอนที่	5	การปรับและเพิ่มท่าฟ้อนจาก 12 ท่า เป็น 16 ท่า
เพิ่มมวยยวน (มวยโบราณ) ผนวกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง
ในท่าฟ้อนและกระบวนฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร

บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร ได้แก่ ปู่หรือชาวบ้านผู้ไทยอาวุโส 5 ท่าน ในช่วงประมาณ พ.ศ.2490 เศษ ผู้เปรียบเสมือนเป็นครูทำหน้าที่ให้ต้นแบบ ลักษณะการใช้มือ แขน ขา ลำตัวเท้า ออกท่าทางของท่าฟ้อนผู้ไทยมาแต่ในอดีต ส่วนข้าราชการฝ่ายต่าง ๆ ในอำเภอเรณูนครนั้น ได้ร่วมมือกันทำหน้าที่พัฒนาท่าฟ้อนและกระบวนฟ้อนผู้ไทยเรณูนครให้มีระเบียบแบบแผนมาเป็นลำดับ ส่วนลูกหลานช่วยกันสืบทอดประเพณีการฟ้อนผู้ไทยเรณูนครอย่างต่อเนื่องกันมาโดยตลอด

อนึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถยังโปรดให้พ่อนผู้ไทยเรณูนคร
แสดงถวายหน้าพระที่นั่ง เมื่อเสด็จฯ แปรพระราชฐานไปยังพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์
เป็นประจำเสมอมา